

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра початкової і спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему «**Формування суспільних цінностей**

у молодшому шкільному віці»»

Виконала: здобувач вищої освіти
групи М 221-с

спеціальність 013 Початкова освіта

Поліщук Вікторія Миколаївна

Керівник: канд. пед. наук, доцент

Гузь В.В.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук

Жейнова Світлана Сергіївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	7
1.1 Досвід як філософська, соціальна, культурно-освітня категорія.....	7
1.2 Особливості змісту та категоріальні ознаки суспільних цінностей....	16
1.3 Особливості формування суспільних цінностей у дітей молодшого шкільного віку.....	27
1.4 Спільна творча діяльність як основа формування суспільних цінностей.....	36
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СПІЛЬНІЙ ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	45
2.1 Особливості прояву суспільних цінностей молодших школярів.....	45
2.1.1 Критерії оцінки та показники суспільних цінностей.....	53
2.1.2 Методика констатуючого етапу експерименту.....	60
2.2 Організація педагогічної роботи з формування суспільних цінностей молодших школярів.....	69
2.3 Динаміка досягнень у сформованості суспільних цінностей молодших школярів.....	76
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	94

АНОТАЦІЯ

Поліщук В.М. Формування суспільних цінностей у молодшому шкільному віці»

У роботі розкрито теоретичні засади формування суспільних цінностей молодших школярів, визначено досвід через особливості психічного розвитку, системного розкриття психічного розвитку дитини в онтогенезі, що також становить інтерес для розуміння специфіки соціального становлення дитини. Зміст та категоріальні ознаки суспільних цінностей. Проаналізовано особливості формування суспільних цінностей у дітей молодшого шкільного віку, спільна творча діяльність як основу формування суспільних цінностей.

Наведено результати експериментального дослідження формування суспільних цінностей молодших школярів у спільній образотворчій діяльності.

Визначено особливості прояву суспільних цінностей молодших школярів. Зазначено критерії оцінки та показники суспільних цінностей, Наведено методику констатуючого етапу експерименту, особливості організації педагогічної роботи з формування суспільних цінностей молодших школярів. Також розкрито динаміку досягнень у сформованості суспільних цінностей молодших школярів.

Ключові слова: суспільні цінності, молодші школярі, творчість, методика формування суспільних цінностей

SUMMARY

Polischuk V.M. Forming of public values in a midchildhood

Is Inrocess exposed theoretical principles of forming of public values of junior schoolchildren, experience is certain through the features of psychical development, system opening of psychical development of child in ontogenesis that also is of interest for understanding of specific of the social becoming of child. Table of contents and category signs of public values. The features of forming of public values are analysed for the children of midchildhood, joint creative activity as basis of forming of public values.

The results of experimental research of forming of public values of junior schoolchildren are driven to joint graphic activity.

The features of display of public values of junior schoolchildren are certain. The criteria of estimation and indexes of public values are marked, methodology over of the establishing stage of experiment, feature of organization of pedagogical work is Brought from forming of public values of junior schoolchildren. The dynamics of achievements is also exposed in formed of public values of junior schoolchildren.

Keywords: public values, junior schoolchildren, work, methodology of forming of public values

РЕФЕРАТ

на тему: «Формування суспільних цінностей у молодшому шкільному віці»

Здобувача вищої освіти: **Поліщук Вікторія Миколаївна**

Науковий керівник: **канд.пед.наук, доцент Гузь Володимир Васильович**

Актуальність проблеми дослідження зумовлено спрямованістю сучасної початкової освіти на розкриття індивідуальних здібностей дитини, формування світосприйняття, розкриття власного «Я», виховання національної самосвідомості. Сучасний вектор розвитку як освіти, так і суспільства в цілому передбачає необхідність усвідомлення навколишнього світу і себе в ньому як нерозривну частину дійсності, що виражена в сукупності людського суспільства та навколишнього середовища, психологічного, біологічного, духовного аспектів існування. Таким чином, істотною є необхідність формування компетентностей молодшого школяра щодо усвідомлення соціального середовища як в історичному, так і в сучасному аспектах, необхідність розвитку культурного досвіду дитини, що є обов'язковою умовою виховання людини і громадянина. Серед навчальних дисциплін, що вивчаються у початковій школі, найбільш сприятливими в цьому аспекті є уроки мистецтва. Для формування соціально-художніх компетентностей недостатньо забезпечити базу уроку. Ефективність залежатиме від форм проведення занять. Якщо для формування суто художніх компетентностей можна, хоча й небажано, обмежитися традиційними видами занять, то для формування соціальних компетентностей ми можемо сказати, що це можливо лише за умов постійної взаємодії в колективі.

Процес формування суспільних цінностей молодших школярів у різних аспектах досліджували філософи, культурологи, педагоги, психологи, митці (І.Кант, М.Мід, І.Кон В.Москаленко В.Абраменкова., А.Мудрик О.Кононко, І.Печенко) та іншими. Характеристика процесу соціалізації як системи, розробка основ її теорії, дослідження соціально-педагогічної природи системи соціалізації знайшли відображення у працях вітчизняних учених І.Зверєвої, Л.Коваль, О.Караман, М.Лукашевича, В.Слюсаревського, Ю.Сичьова, В.Ільїна, Т.Білонова,

Л.Міщик, Н.Щуркової та інших; зміст і методи економічного виховання дітей (А.Аменд, І. Барило, Л.Горкіна, Н.Грама, Г.Григоренко, М.Єрмоленко, Р.Жадан, І.Іткін, А.Кітов, В.Кондратьєв, Н.Кулакова, Т.Любимова, І.Мельничук, Л.Пономарьов, В. Попов, І. Прокопенко, І.Сасова, В.Чічканов, О.Шпак).

У наукових дослідженнях, спрямованих на вдосконалення суспільних цінностей особистості в межах різних вікових категорій, найбільш розробленими є проблеми формування особистості в колективі, побудова позитивних стосунків у різних видах діяльності. Науковці зосереджують свою увагу на виборі доступних форм взаємодії у галузі образотворчого мистецтва.

Високий рівень соціальної культури забезпечується засвоєнням соціокультурних знань через набуття суспільних цінностей, формування якого розпочинається тоді, коли дитина виконує самостійні вольові дії, будує взаємодію з іншими суб'єктами соціальної дійсності та на цій основі засвоює певні знання й опановує вміння. Це діти можуть починаючи з дошкільного віку.

Незважаючи на певну теоретичну і методичну розробленість зазначених питань, один з найвагоміших аспектів проблеми формування в учнів початкової школи соціальної культури, пов'язаний з набуттям суспільних цінностей для її забезпечення, залишається малодослідженим. На нашу думку, найбільш природні умови для цього створює спільна творча діяльність. Відтак існує нагальна потреба у науковому осмисленні означеної проблеми, методичній розробці творчих вправ, різних за характером взаємодії між членами мікрогрупи, що зумовило вибір теми дослідження «Формування суспільних цінностей у молодшому шкільному віці».

Об'єкт дослідження – процес формування суспільних цінностей.

Предмет дослідження – мистецька діяльність як засіб формування суспільних цінностей.

Мета дослідження – виявити і реалізувати особливості організації методики формування суспільних цінностей молодших школярів.

Завдання дослідження:

1. На основі вивчення філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури з'ясувати особливості формування суспільних цінностей молодших

школярів, визначити структуру та вплив суспільних цінностей на розвиток особистості.

2. Визначити критерії та показники, охарактеризувати рівні сформованості суспільних цінностей молодших школярів як прояву соціалізованості.

3. Визначити та експериментально перевірити педагогічні умови формування суспільних цінностей молодших школярів.

4. Розробити модель формування суспільних цінностей молодших школярів засобами мистецької діяльності.

Гіпотеза дослідження полягає в усвідомленні мистецького простору, як розвивального середовища, під впливом якого відбувається формування суспільних цінностей молодших школярів. Ми передбачаємо, що цілеспрямована робота з дитячим колективом у навчально-виховному процесі може впливати на формування суспільних цінностей як показника соціалізованості молодших школярів, якщо:

- сприяти збагаченню соціальних уявлень, соціально-комунікативних умінь через застосування системи художньо-творчих завдань;
- організувати спільну творчу діяльність для набуття дітьми суспільних цінностей;
- забезпечити розвивальне середовище для особистісного зростання молодшого школяра в суспільних стосунках з однолітками та дорослими.

Теоретико-методологічні основи дослідження становлять положення про взаємодетермінацію психологічних, соціальних і культурних факторів у формуванні особистості, про діалектичну єдність процесів виховання і соціалізації. Провідними в обґрунтуванні предмету дослідження стали теорії системного, особистісного підходів у розкритті специфіки соціалізації дітей, ролі соціальних інститутів у цих процесах (В.Алфімов, В.Бочарова, І.Зверєва, А.Капська, А.Мудрик, О.Савченко, Л.Рубашевська, С.Харченко); визначення основних напрямків соціалізації дітей молодшого шкільного віку (В.Абраменкова, В. Гуров, О.Караман, О.Кононко, В. Кудрявцев, Ю.Лебедев, С.Литвиненко, І. Печенко); технології роботи, що сприяють процесу соціалізації

дітей в умовах різних навчальних закладів (С. Козлова, С. Кулікова, Л. Хулаєва, В. Кузь).

Для досягнення поставлених цілей та завдань були використані такі методи: теоретичні - аналіз (історико-педагогічний, теоретичний, порівняльний) філософської, психологічної, соціально-педагогічної, культурологічної літератури для розкриття сутності та особливостей процесу ранньої соціалізації, визначення структурних компонентів суспільних цінностей, його місця та впливу на особистість дитини; моделювання та проектування для визначення логічної структури дослідження й розробки технологій виховної роботи з дітьми в різних умовах соціалізації; емпіричні – спостереження, інтерв'ювання дітей, бесіда, анкетування вчителів початкових класів та батьків; констатувальний зріз, формувальний експеримент для перевірки соціально-педагогічних умов сприяння соціалізації молодших школярів; математичні методи для обробки та інтерпретації результатів дослідження.

Магістерське дослідження проводилося у три етапи в період 2021-2022 років.

Базою для експериментальної роботи виступала Рубанівська ЗОШ №1 Каховської районної ради Херсонської області.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Результати проведеного теоретичного та емпіричного дослідження з проблеми формування суспільних цінностей учнів початкових класів дозволяють зробити такі висновки,:

1) Досвід – це багатогранна категорія, яка представлена як сукупність суспільно-історичних надбань людства та теоретичних та практичних знань, умінь та навичок індивіда, яка завжди формується в діяльності та взаємодії із соціумом.

Серед різних видів досвіду ми визначаємо соціокультурний досвід, як особистісний досвід, який формується в процесі засвоєння продуктів соціального та культурного просторів життя в процесі продуктивної діяльності учня.

2) До складу суспільних цінностей входять соціальні компетентності, які мають соціально-когнітивний, емоційно-ціннісний та комунікативний компоненти, та художньо-естетичний досвід, який містить художньо-когнітивний та естетично-мотиваційний компоненти.

3) На формування, розвиток та збагачення суспільних цінностей впливають різні форми організації колективної образотворчої роботи, а саме: спільно-індивідуальна, спільно-послідовна та спільно-взаємодіюча художня діяльність.

Визначені теоретичні положення стали підґрунтям для проведення експериментальної роботи.

З метою вивчення рівня сформованості суспільних цінностей молодших школярів у аспекті діяльності на уроках образотворчого мистецтва було визначено критерії та показники їх сформованості.

Емоційно-ціннісний критерій характеризувався за такими показниками, як обізнаність у назвах емоцій та почуттів та їх характерних ознак, уміння емоційно реагувати на соціальну ситуацію залежно від її специфіки, ціннісна спрямованість діяльності дитини, уміння адекватно оцінювати емоційні прояви оточуючих, уміння адекватно реагувати на емоційні прояви оточуючих, уміння стримувати себе в конфліктних ситуаціях, уміння використовувати власні ціннісні орієнтири в різноманітних ситуаціях, відчуття краси, переживання радості, захоплення, милування, здатність емоційно відкликатись на різноманітні вияви естетичного в навколишньому світі, уміння помічати красу в навколишньому світі.

Соціально-когнітивний критерій, що констатувався за такими показниками: уміння адаптуватись у новому соціальному середовищі, дотримання норм та правил поведінки відповідно до соціальної ситуації в різних видах діяльності, уміння добирати адекватні форми співпраці відповідно до соціальної ситуації, усвідомлення власної соціальної ролі в залежності від соціуму (школа, сім'я), знання норм та правил поведінки у соціумі (школа, сім'я), розуміння необхідності співпраці, взаємодопомоги, взаємопідтримки в спільній з іншими дітьми діяльності.

Комунікативний критерій, що містить такі показники: усвідомлення етичних норм спілкування, наявність достатнього словникового запасу та вміння адекватно використовувати його, уміння обирати мовленнєві конструкції відповідно до конкретних життєвих ситуацій, комунікативна активність дитини, здатність до підтримування стосунків з однолітками та дорослими.

Естетично-мотиваційний критерій характеризується такими компонентами: наявність інтересу дитини до образотворчої діяльності, потреба у самовираженні засобами образотворчого мистецтва, бажання займатися художньою діяльністю, прагнення до гармонії у відтворенні образів довкілля.

Художньо-когнітивний критерій містить такі компоненти, як активність пізнання молодшим школярем навколишнього світу, розуміння природних і соціальних явищ та способів їх відображення засобами образотворчого мистецтва, активність асоціативно-образного мислення, знання засобів образотворчого мистецтва, здатність відображати в малюнку основні конструктивні особливості форми об'єкта, здатність оригінально компонувати, володіння техніками роботи художніми матеріалами, репродуктивні вміння відтворення характерних естетичних ознак природи, здатність творчо реалізовувати художньо-образне рішення.

За даними констатувального зрізу, високий рівень сформованості суспільних цінностей було виявлено в 16% дітей ЕГ та 15% КГ, достатній - у 28% ЕГ та 27% у КГ, середній рівень у 36% школярів ЕГ та 37% у КГ, низький рівень у 16% дітей ЕК та у 15% дітей КГ.

Модель реалізації педагогічних умов формування суспільних цінностей молодших школярів засобами образотворчості було реалізовано в навчально-виховному процесі в три етапи. Перший етап, орієнтувальний, передбачав формування емоційно-ціннісної сфери. Засобами реалізації завдань були сприймання літературних та художніх творів, колективні ігри, естетичні бесіди, аналіз картин, ігри на встановлення зв'язків між учнями, бесіди про значущість художніх творів. Збагачення мовлення художніми термінами, гра «Намалюй словами», виставки, малювання з природи, вправи на зображення природних та

соціальних явищ, пов'язані з різноманітними видами діяльності: комунікативно-мовленнєвою, творчою, художньою, естетичною.

Метою роботи на розвивально-навчальному етапі було формування в молодших школярів художніх та комунікативних навичок, а також продовження формування емоційно-ціннісної сфери школярів, соціальних мотивів.

Метою третього, діяльнісно-творчого етапу було визначено набуття досвіду колективної та творчої взаємодії та спілкування в процесі спільної роботи. Діти виконували колективні творчі проекти у формі спільно-взаємодіючої діяльності.

Ефективність запропонованої програми визначалася шляхом проведення контрольного зрізу сформованості суспільних цінностей молодших школярів. Було встановлено тенденцію зростання високого та достатнього рівнів суспільних цінностей в експериментальній групі, що свідчить про ефективність запропонованих нами педагогічних умов.

Таким чином, висунута нами гіпотеза про позитивний вплив спільної творчої діяльності на рівень сформованості суспільних цінностей учнів початкових класів підтвердилась.

Имя пользователя:
Анастасія Варениченко

ID проверки:
1013308313

Дата проверки:
26.11.2022 16:32:27 CET

Тип проверки:
Doc vs Internet

Дата отчета:
26.11.2022 16:32:53 CET

ID пользователя:
100017156

Название файла: перевірка_поліщук

Количество страниц: 68 Количество слов: 13173 Количество символов: 104319 Размер файла: 1.39 MB ID файла: 1012878702

16.2% Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.51% с Интернет-источником (<https://www.slidashare.net/Deyra01/ss-79051052>)

16.2% Источники из Интернета

46

Страница 70

Поиск совпадений с Библиотекой не производился

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников